

Ч.Лодойдамба

ШАРГАЧИН

Ч.Лодойдамба

ШАРГАЧИН

Сургуулийн бага, дунд насныханд зориулав.

Улаанбаатар хот
2007 он

Ч.Лодойдамба
ШАРГАЧИН

Сургуулийн бага, дунд насныханд зориулав.

Зураач Н.Хүдэрчулуун

Хянан тохиолдуулагч О.Мөнхтуяа
Хянагч Ж.Гэрэлмаа
Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн Д.Хишигдалгэр

Хэвлэн нийтлэлийг Интерпресс ХХК

2007 он

ШАРГАЧИН

(Өгүүлэлэг)

Хаврын хурц нар нэлээд дээр мандаад ойр орчмыг хөхөмдөг манан бүрхэж, өргөн талд байгаа юмс цөм зэрэглэн жирвэлзэж байлаа.

Цайдам хөндийн зүүн зах нь болсон хэсэг дэрс үрүү эхээс гараад хэдхэн хоносон, цайвар цагаан янзага дагуулсан шаргачин орж ирлээ.

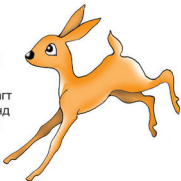

Янзага нь тонгочин тоглож орчин тойронд өөрөөс нь өөр юмгүй мэт бүхнийг мартан явахад эх нь тал бүр сэргэлзэн өчүүхэн чимээг ч сэргэмжлэн чагнаж, нүдэнд нь торсон бүхнийг "Юу вэ! Яах гэж байна!" гэсэн бололтой нарийвчлан ажиглаж явлаа.

Уураг нь дуусаагүй өөг сүүндээ гэдэс нь цадсанаас ч юм уу нялх бие нь тоглоомдоо ядарснаас ч юм уу? Аль зуу зуун жилээр үргэлжилсэн хатуу амьдралын сургаал

ч юм уу? Бүү мэд. Юу ч гэсэн дэрсэнд орсны дараа удалгүй янзага нь нуугдан унтав.

Ер нь шаргачин өдрийн цагт нялх янзагаа бут буюу дэрсэнд хяруулж нуугаад өөрөө шинэхэн ургасан ногоо чимхлэн иддэг. Энэ үед ямар нэгэн аюул ирвэл хурдан хөлийн хүчээр дагуулан зугтаж төөрүүлээд эргэж ирж, унтаж хоцорсон үрдээ аюулыг зайлуулсан баярт уулзалтаар, цэцэглэсэн амьдралаар амталсан сүүгээ өгдөг. Янзагаа нуусны дараа шаргачин зүг бүр гоо чихээ соотгонуулан дээр дээр үсрэн тоглодог.

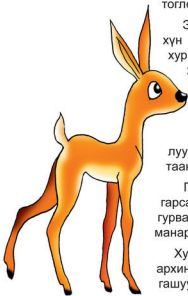

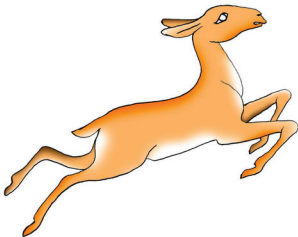
Энэ үед түүнийг бүжигчин хүн харвал уран хөдөлгөөний хуримтлал болсон гоёмсог хөдлөлийг тусган авах нь дамжиггүй билээ.

Нөгөө шаргачин цовхрон харайлган дэгдэж хэсэг тоглоод хурц үнэр нь хамар луу цоргисон соёолж байгаа нялх тааныг амтархан идэв.

Гэтэл шаргачны хажуугаар гарсан замаар жолоочоос гадна гурван зугаалагч суусан машин тоос манаруулан давхиж ирлээ.

Хурдлан яваа машин дотор архины эхүүн үнэр, тамхины гашуун утаатай холилдон ханхалж,

жолоочийн ард талд суусан хүнээс бусад нь нэлээд согтсон тул нүд нь чиглэсэн юмгүй гөлөлзөн эргэлдэж, толгой нь моторын жигд ажиллагаатай цохилт нийлүүлэх гэсэн юм шиг хаялан ганхаж явлаа.

Хэрэв жолоочийн хажууд суугч тамхиа ноцоох хэрэг гараагүй бол шаргачин эх үр хоёрт гашуун зовлон учралгүй өнгөрч болох байсан билээ. Гэтэл тамхиа ноцоолгох гэж жолооч уруу эгцлэн харсан нүдний нь үзүүрт талд идэж байгаа ганц шаргачин харагдав.

- Зээр! гэж хашгирахад яг хойно нь суугч ухасхийн,

- Хаана? гэж хариу хашгираад нойрмог нүдээр тал бүхэн үрүүгээ харлаа.

- Янзагатай шаргачин бололтой. Тэгээд өдийд цаазалсан шүү дээ гэж жолоочийн ард суугч хэлэв.

- Зугаалж байгаа бидэнд ямар хамаатай юм бэ. Буудаж л байвал барав. За бэлтгээрэй гэж жолооч нь хэлээд машинаа эргүүлж, чимээнээс цочин сэрэмжилсэн шаргачны зүг хурдлан давхилаа.

- Хууль биелүүлэхийн тул гарсан хуулийг харин биелүүлэхгүй бол хариуцлага байдаг шүү дээ гэж жолоочийн ард суугч хэлсэнд,

- За энэ чинь хууль хамгаалагч гарав бололтой гэж жолоочийн хажууд суугч хэлээд их хөгжилтэй инээснээ,

- За хөөгөөд гэж хэлэв. Уул талд нь янзага нь унтаж байгаа тул ирж байгаа аюулыг холдуулан зайлуулах гэж шаргачин өргөн цагаан тал уруу дэгдэн үсэрч, гоо чихээ босгон солбиж цойлон давхив.

Цонхоор нь буунууд шоролзон гарсан машин, зээрийн хойноос байдаг хурдаар довтлон ирлээ.

Хурдан хөлдөө гүн итгэсэн шаргачин дүүлж, дөрвөн хөл нь газар хүрч байгаа эсэх нь үл мэдэгдэн хурдлав.

Гэвч энэ удаа түүний хойноос эцэстээ эцдэг булчин шөрмөстэй амьтан хөөж байгаа биш, эцэх цуцахыг үл мэдэх хурдан хөлөг унаж, будаан сумаар зэвсэглээд, гүйцэгдэхгүй зовоон зугтаж байгаа зээрийг юу болсон ч алах ангийн шунал оргилсон дайсан мөрдөж яваа тул хэдий хүч тавин хурдлавч холдож хоцрохгүй харин улам ойртов.

Буу зогсолтгүй шахам нижгэнэж машины дохио чимээ үргэлжлэн дуугарч, шаргачны үсрэн цойлох нь ховордон цэлмэг нүд нь бүлтгэнэн манантаж, босоо чих нь алгуураар хойшоо бууж байлаа. Машин дотроос "Хар барам чинь оногдохгүй нь, ёо ёо ямар их донсолдог юм бэ.Толгой хагалчих нь. Аль вэ, сум аваад аль.Өмнө нь барьж байгаад мулталж орхи. Аа, мондиос чинь болж гараа шалбалж орхилоо. Чамайг уу даа!" гэх зэрэг дуу сонсогдож байлаа.

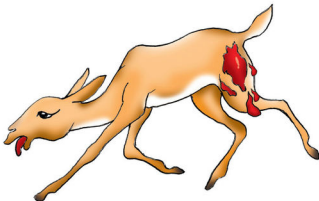
Гагцхүү жолоочийн ард хөдлөлгүй суугаад хөмхийгөө зуун, салхинд бага зэрэг гандсан нүүрээ барайлган, барьж ядсан заналхийлэл нүдэнд нь туяарсан нэг хүн үг

дуугаралгүй "Толгойгоо цохих, гараа шалбалах чинь юу ч биш. Харин гэмгүй амьтны амьдралаар хууль зөрчин тоглон эрхлэх чинь л дэндэж байна" гэж сэтгэлдээ дахин дахин шивгэнэн явжээ.

Үнэндээ хөөгчдөд энэ явдал богино хугацааны хөгжилтэй тохиол байсан бол шаргачинд хоёр амийн төлөө хийж байгаа ширүүн тэмцэл байжээ.

Шаргачин уул уруу зугтсан бол өдийд мөрдөгчөөсөө салж, хөшсөн булчингаа амраагаад хярсан үр лүүгээ гэлдрэн явж болохсон билээ. Гэтэл шаргачин хөөх тусам зах хязгаар нь үл мэдэгдэх өргөн талын гүн үрүү тэмүүлж байв. Хэчнээн километр хөөснийг хэн ч хэмжсэнгүй. Хэд дахин буудсаныг хэн ч тоолсонгүй.

Эцэстээ шаргачин хоёр чихээ шилэндээ нааж амаа ангайн, богинохон сүүлээ хавчин, давлан урсах жигд хөдөлгөөнөө алдаж, өндгөнөн цогих буюу заримдаа бүр шогшдог болов. Будаан сум цайран эхэлж байгаа бөгсийг нь сийчин оноод ухаа ягаан цус хонгыг нь даган урсаж эхлэв. Гэвч шаргачин сүүлчийнхээ хүчийг дайчлан харайсаар байв. Амьдралдаа хэд хэдэн янзагыг

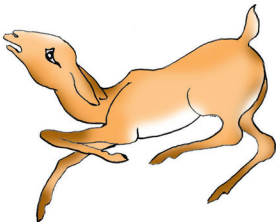
бойжуулан торниулж, түмэн бэрхшээл мянган саадыг давж гарсан энэ шаргачин хөөсөн дайсныг хурдан хөлийнхөө хүчээр зайлуулаад унтсан үрдээ эргэн очиж байсан удаа олонтаа нь эргэлзээгүй. Учир нь зээр ямар ч амьтанд өчүүхэн ч хор хүргэдэггүй боловч, түүний дайсан мундах биш дээ!

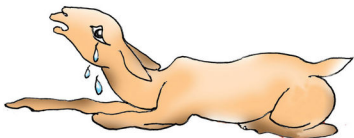
- Сум байна уу? гэж хашгирах дуу машин дотроос хэд дахин сонсогдсоноо хэсэг чимээгүй болоод цонхоор арзайн гарсан буунуудаа татаж аваад хөл үрүүгээ хаяцгаав.

- За одоо яадаг билээ гэж нөгөө жолоочийн дэргэд суугч хоосон бугаа хажуу тийшээ хаях зуур хэлэв.

- Муу золигийг дайруулж орхиё гэж жолооч нь хэлээд хурдаа нэмлээ.

Амьд гарч, янзагатаа эргэн очоод ядарч чинэрсэн

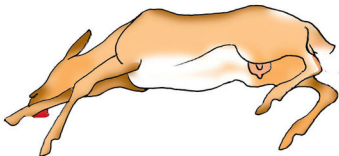

дэлэнгээ хөхүүлж, учралаар гэрэлтсэн хайраар янзаганыхаа годгонон тоглож байгаа жижигхэн сүүлийг үнэрлэх хүсэл их боловч хөшиж зангирсан хөл нь урагшаа хөдлөхгүй болоод бүх бие нь салганан, амьсгал нь цээжиндээ багтахгүй оворлон, саяхан үзэсгэлэн болон сэрвэлзэж байсан хоёр чих нь дараа болон дэлдгэнээд эцсийн эцэст өөрийн эрхгүй сөгдөн шургачиж хэвтлээ.

Машин зогсож, хэдэн цаг зугтаж зовоосон зөрүүд муу шаргачин амьдаараа гарт нь орох болсонд баярласан хоёр инээлдэн гарч ирлээ. Хэрэв сувай шаргачин буюу ооно байсан бол хөшиж нугараад мод болсон хөлөө хүчлэн тэнийлгэж босоод зугтаж чадахгүй байсан биз ээ. Гэвч энэ шаргачин тийм биш болохоор ухасхийн босоод манаран хөхөрч байгаа нүдээ бүлтгэнүүлэн шогшив. Тэд явгалан хөөсөн боловч барьж чадсангүй. Гүйцэгдэхгүй байгаад нь уурлан бачимдаж том том чулуугаар шидсэн боловч оносонгүй. Тэгээд тэд хараал тавин буцаж машиндаа суугаад дахин хөөв.

Шаргачиндахин шургачин сөгдөн хэвтэв. Машин түүний дээгүүр өнгөрөхдөө өрөөсөн дугуйгаараа дайрлаа.

Машин эргэж зогсоход түүнээс "анчид" гүйцэгддэггүй шаргачинг босох чадалгүй болгосондоо баярлан инээлдэж хөгжил болон гарч ирлээ.

Тэрийн хэвтсэн бөгөөд бүх бие нь үхлийн өмнөх чичрэлтээр догдлон байгаа шаргачин эцсийн хүчээ дайчлан янзагаа нуусан зүг үрүү амьдралын оч орхин хаяж байгаа нүдээр харлаа.

- Гүйцэгдэхгүй, оногдохгүй байх чинь яав? гэж нэг нь хэлээд нөгөө нэг нь шаргачны дэргэд ташаагаа тулж ханхалзан зогсоход шаргачин дахин өндийж, янзага нь амгалан сайхан унтаж байгаа зүг харах гэтэл, хүнд төмөр манивиль толгой уруу нь тас хийтэл бууж, эцсийн амьсгал нь тасрав. Жолооч нүд үрүү нь манивилийн үзүүрээр хатгаж үзсэнээ,

- Талийгаач болжээ гээд өврөөсөө хиам гаргаж зулгаан идлээ.

Шаргачны чинэрсэн дэлэнгийн хоёр хөх нь зугтахын өмнө сэрвэлзэн соотгонож байсан хоёр чих шиг нь босч сэрийгээд, түүнээс шахагдан гарч байгаа цагаан шаргал сүү нь элсэрхэг хөрсөнд шингэн орж, борлуулан байлаа.

Жолоочийн дэргэд суугч хөдлөлгүй хэвтэж байгаа шаргачинг өшиглөн хөрвүүлснээ,

-За явъя. Туранхай хөхүүл шаргачнаар юу хийх юм. Таргансан бол оноо заяаг нь чанаж, өөх үмхэх юмсан. Чамд юм үлдсэн үү гэхэд нь нөгөө нь,

-Хагас шил юм үлдсэн гээд ухаа ягаан цус шүүрч байгаа шаргачин уруу ажиглан харснаа, догь буудаж шүү гээд бардам гэгч нь инээмсэглэв. Тэгээд тэд машиндаа сууж явахдаа жолоочийн хажууд суугч:

-Ярих сонинтой боллоо гэж хэлэхэд,

"Хууль зөрчсөн та нартай ярих юм надад бүр ч их бий" гэж жолоочийн ар талд суугч боджээ.

Машин тоос татуулан хурдалж далд орлоо. Дээр мандсан нарны гэрэл шаргачны дээрээс жигнэн ямар ч анир чимээгүй өргөн тал мэлтийн, тэнгэрийн хаяанаас том гэгчийн хар тас алгуур дэвсээр улам тодрон гарч ирлээ.

1954 он

Дэлхийн банктэй хамтран хэрэгжүүлж буй
«Хөдөөгийн боловсролыг дэмжих
(READ) төсөл»-ийн хүрээнд хэвлэв.
Худалдахыг хориглоно.